

ДРЕВЕН РИМ

Най-ранният период от развитието на римската култура е повлиян от етруския (VIII-IV в. пр. н. е.). Известно е, че етруските установяват градове по протежението на цяла северна и централна днешна Италия. Те допринасят много за културата на римляните. В архитектурно отношение приносът им се проявява в арката и свода, както и гладиаторската арена.

Вторият период е Републиканският (IV в. пр. н. е. - 30 г. пр. н. е.) - приобщава се римската култура към гръцката - усвоява се ордерната система и пространството на портика, както и основите на латинската азбука, религиозните концепции и голяма част от изкуството и митологията.

Третият период (I в. от н. ера - III в. от н. ера) - е основаването на Римската империя. Това е времето, когато тя е в най-големия си възход и най-голямо равновесие. Архитектурата също достига пиковото си развитие. Резиденцията на първия император Август се намира на хълма Палатин и оттам произтича думата 'palace'.

Четвъртият период е в по-късните векове. Тогава архитектурата постепенно запада с временни моменти на подем до падането на Западната Римска империя през 475 г.

Римската архитектура се характеризира с голямо разнообразие на обектите - храмове, хиподруми, терми, градски жилищни сгради, вили, дворци, акведукти, триумфални арки, императорски форуми и др. Ордера като самостоятелна тектонична система придобива все по-силни пластично-декоративни форми и функции. Архитектурата на обществените и култовите сгради се отличава със запомняща се образна изразителност. Особена популярност придобиват зрелищните съоръжения - театри, зали за музикални продукции (одейони) и др., чиито 'театрон' може да побере до 40 000 зрители. Строителството на Колизеума датира от имперския период на Рим, 70 г., но е официално открит през 80 г. Той се различава от древногръцките театри по това, че е двойно по-голям и по това, че древногръцкият театър се строи на наклонен терен. Колизеумът побира 50 000 души и в него се провеждат най-големите гладиаторски зрелища. Като допълнение Колизеумът имал средство за лошо време - устройство, което разтваряло голяма тента над сградата.

Развитие на интериора. Последователно се развиват както линейно-осовата ориентация на храмовете, така и стремежа за увеличаване на относително ограничените им вътрешни пространства.

Римският Пантеон отразява голямата идея за единна тържествена сграда, хранилище за всички богове и успоредно с това достъпна за големи човешки маси. Изявява се съвършено нова центрична композиция на пространствената форма. Планът е кръг с $2R=43,50$ м, а покритието има полусферичен купол с аналогичен диаметър. Центричната куполна система се използва и при решения на сгради с по-скромни размери. Кръглата форма в разпределението се преодолява със създаване на ниши и междинни пространства на втори план. Нови пространствено-композиционни похвати се разкриват в базиликата на Максенций. Използва се система от сводни конструкции-цилиндрични и за първи път кръстати (при централният кораб на базиликата). Композиционното степенуване на пространството по големина към центъра се съпровожда от усложняване на пластиката на формаата и засилване на естествената светлина с появата на горна (т.нар. базиликална) осветление. Термите на Диоклециан и на Каракала в Рим имат широка и сложна структура – комплекс за къпане, помещения за отдых, площадки за спорт. Интериорът се развива по оси и се разкрива последователно, по части. Редуват се закрити и открити пространства, а динамиката се усилва от периферията към ядрото. Интериора на термите има силно доминиращо значение, с което се подчертават парадната тържественост и пищността. Ордера става основно средство за изпъкване на монументалния характер на вътрешните пространства. Други средства в арсенала на римските архитекти се ордерното членение, съчетанието на няколко мащаба, скулпторни релефи и цветни стенописи. Таваните се касетират с осмоъгълници, квадрати, кръгове, триъгълници или ромбове (с розетка в центара). В храмовете и дворците вместо стенописи се използват облицовки от бели и полихромни мрамори. Употребява се също златен бронз. За плановата схема на едно фамилените жилищни сгради (домуси) атриума се превръща в официалната половина на дома, а около следващия перистилен двор се сепарира интимния свят на семейството. Атриумния двор се покрива с оберлихт, а тържествеността му се акцентира с ордерни колони. В домуса по основното осово направление се редуват вход, атриум, таблинум (представителна дневна) перистил, триклинум (трепезария за цялата фамилия), спални. В жилищния интериор преобладават стенописите. Фреските покриват целите стени и се разчленяват на полета във вертикална и хоризонтална посока.

Мебели. Изработват се от дърво, мрамор, бронз, върбови пръчки. Табуретките имат плоска седалка от слонова кост или метал, а краката им са извити като Х. Креслата са само за висшите длъжностни лица. Креслата са два типа – гръцки без подръчници и римски с подръчници. Сгъваемите и тези с облегалка столове са широко

разпространети в интериора .Краката на троните имитират лъвски лапи, а подръчните- сфинксове ,лъвове и грифони.Масите са правоъгълни или кръгли. Леглата напомнят древногрцкия прототип. Корпусните мебели са двукрилни шкафове с фронтон , ракли за дрехи, скринове с чекмеджета ,библиотечни шкафове.